

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 22.10.2021
Published /Yayınlanma 30.12.2021
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Karaer, M., Güven, Ş. & Bilici, G. (2021). Kamu Diplomasisinde halkla ilişkilerin önemi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(77), 2946-2955.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2849>

- **Öğr. Gör. Memiş KARAER**
<https://orcid.org/0000-0001-5187-3790>
Akören Ali Rıza Ercan Meslek Yüksekokulu, KONYA/TÜRKİYE
- **Öğr. Gör. Şükrü GÜVEN**
<https://orcid.org/0000-0001-6489-5593>
Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu, KONYA / TÜRKİYE
- **Öğr. Gör. Gökhan BİLİCİ**
<https://orcid.org/0000-0001-8446-1928>
Akören Ali Rıza Ercan Meslek Yüksekokulu, KONYA / TÜRKİYE

KAMU DİPLOMASİSİNDE HALKLA İLİŞKİLERİN ÖNEMİ

THE IMPORTANCE OF PUBLIC RELATIONS IN PUBLIC DIPLOMACY

ÖZET

Halkla ilişkiler; kamu idaresi tarafından belirlenen politika ve uygulamaların farklı araçlar aracılığı ile topluma ulaştırılması, iletilen bu mesajların toplumda yarattığı algının ölçülmesi ve değerlendirilmesi, eğer varsa oluşan eksikliklerin düzeltilerek yeniden kamuoyuna aktarılması ve toplum nezdinde olumlu intiba sağlanması aşamasında yapılan çalışmalardır. Kamu diplomasisi ise; bir devletin diğer bir devletin halkını ve aydınlarını, bu devletin politikalarını kendi lehine çevirmek amacıyla etkilemeye çalışmasıdır. Kendi milletinin fikirlerini ve hedeflerini, kendi kurum ve kuruluşlarını, kültürünü aynı zamanda milli ideallerini ve güncel politikalarını farklı milletlere anlatma amacı güden bir devletin iletişim sürecidir. Literatür de yer alan kamu diplomasisi ve halkla ilişkiler kavramlarını irdelemek ve ilişkilendirmek, sorunlar ve çözüm önerilerini tartışmak bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Konu ile ilgili literatürün taranması sonucunda kaleme alınan çalışmada betimsel araştırma yönteminden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamu diplomasisi, Halkla ilişkiler, Kamu yönetimi.

ABSTRACT

Public relations; these are the studies carried out to convey the policies and practices determined by the management to the public through various channels, to measure and evaluate the impact of the message on the public, to correct the problems, if any, and to present them to the public again, and to provide a positive image in the eyes of the public. Public diplomacy is; It is the attempt of a state to influence the nation and intellectuals of another nation in order to turn the policies of this nation in its favor. It is the communication process of a state that aims to convey the ideas and ideals of its own nation, its institutions and organizations, its culture, as well as its national goals and current policies to different nations. The main purpose of this study is to examine and relate the concepts of public diplomacy and public relations in the literature, to discuss the problems and solution proposals. A descriptive research method was used in the study, which was written as a result of scanning the literature on the subject.

Keywords: Public diplomacy, Public relations, Public administration.

1. GİRİŞ

İletişim ve medya teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler son yüzyılda ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda önemli değişikliklere yol açmıştır. Bu değişimlerden birisi de halkla ilişkilerde meydana gelen değişimlerdir. Halkla ilişkiler: karşılıklı faydalar sağlayan iki taraflı iletişime dayalı objektif ve sorumlu

uygulamalarla, hedef kitleyi etkilemeye yönelik programlı çalışmalar olarak tarif edilebilir. Kamu diplomasisi; bir devletin başka bir devletin halkını ve aydınlarını, bu ulusun politikalarını kendi çıkarına çevirmek amacıyla etkili olmaya çalışmaktır. Halkla ilişkiler günümüzde birçok alanda ön planda olan ve birçok bilim dalıyla da birlikte çalışan bir disiplindir. Çalışmamızda özellikle bu bilim dallarından kamu yönetimi bağlamında kamu diplomasisiyle olan ilişkisi irdelenmektedir. Halkla ilişkiler siyasetçiler, bürokratlar ve özel sektör yöneticileri tarafından göz ardı edilemeyen önemli bir faktördür. Halk ile iç içe olmak halkla ilişkileri vazgeçilmez kılmaktadır. Örgüt ve halk bağlamında iletişimi güçlendiren yönetimin modern bir fonksiyonu olarak halkla ilişkileri görmekteyiz. Halkın istek ve tercihlerini belirleyebilmek için kamu idareleri ve yöneticileri ile vatandaş arasındaki bağı kuvvetlendirecek halkla ilişkiler aracılık rolünü sahiptir. Siyasi iktidarın ve misyonu halka hizmet olan kamu yönetimleri halk ile hareket etmek mecburiyetindedir.

Halkla ilişkiler ve kamu diplomasisi arasındaki disiplinlere dair açıklanması aşamasında, toplum ve toplum içerisindeki hedef kitle kavramları önemli rol oynamaktadır. Kamu diplomasisi, küresel değerler oluşturulması ve küresel kamuoyunun dış politika amaçları ile verimli bir şekilde etkilenmesi amacıyla halkla ilişkiler metot ve tekniklerinden faydalanmaktadır. Günümüz şartlarında, toplulukların stratejik bakış açılarına denk olarak, halkla ilişkilere stratejik bir yaklaşımla bakılmakta ve hükümet de iletişim faaliyetleri için stratejik bir yaklaşım benimseme yoluna gitmektedir (Kurtuluş, 2014, s. 92-93).

Kamu diplomasisi genel manada kişilerle alakalı olarak kabul edilen, dünyadaki bütün unsurların ortak yaşam ve birbirlerine bağlılığı sonucunda meydana gelen bir anlayış olarak bilinmektedir. Kamu diplomasisine yönelik açıklamalar aynı zamanda terim üzerinde yapılan araştırmaların ilerleyişini de belirlemiştir. Günümüzde uluslararası ilişkilerin kuralları tekrardan belirlenirken, devletler ve devlet dış kuruluşlar, sivil unsurlar ve toplum bu oluşuma bağımsız aktörler olarak dâhil edilmektedir. Bu konuyla ilgili olarak, birçok bilim insanı, devlet ve diğer unsurları birbirinden ayırarak, devletlerin kamu diplomasisi çalışmalarını tatbik ettiklerini, firmaların ve kuruluşların ise uluslararası halkla ilişkileri kabullendiklerini belirtmişlerdir (Köksoy, 2013, s. 61-65).

2. HALKLA İLİŞKİLER KAVRAMI ve AMACI

“Halkla İlişkiler nedir?” sorusuna kesin bir cevap söyleyebilmek mümkün değildir. Sadece bir tarif üzerine düşünce benzerliğine bulunulamaması, halkla ilişkilerin tarih boyunca geçirdiği değişimden, tatbik sahasının geniş olmasından kaynaklanır. Yapılan bir araştırmaya göre halkla ilişkilerin 200 ayrı tanımı olduğu belirlenmiştir. Birçok uzmanın yaptığı çalışma sonucunda ise 472 farklı tanım ortaya çıkmıştır (Bülbül, 2004, s. 1-2). Halkla ilişkiler alelade olmakla mühim olmak arasındaki farktır. Firmaların pozitif bir imgeye malik olması için gerekli usullerin belirlenmesi, firmanın bu istikamette yönlendirilmesi, ekipler ve firma arasında bilgi alışverişinin gerçekleşmesi ve bu bilgi alışverişinin gerekli etkinliği kazanarak planlanan neticeye varması için yapılan faaliyetlerdir (Vikipedi, t.y.). Kavramın zaman içinde geçirdiği değişim, farklı alanlarda uygulanabilirliği, yalnız bir tanım üzerine birleştirilmesini zorlaştıran temel nedenlerdendir. Halkla ilişkiler, yöneticilerin toplumun düşünceleri konusunda aydınlatılmaları ve bu konuda kâmil olmasını gerektirir. Yönetimin halkın yararına hizmet sağlama görevlerini belirler.

Cutlip ve Center'e göre; karşılıklı fayda sağlayan çift yönlü iletişim odaklı faaliyetlerle halkı etkilemeye yönelik planlanmış faaliyetlerdir. Halkla ilişkiler, kuruluşun yöntemi ne olmalıdır, halkın beklentileri nelerdir? sorularına cevap aramaktadır. Halkla ilişkilerin etkili olması, kuruluşun gösterdiği olumlu faaliyetlere bağlanmaktadır (Balta Peltekoğlu, 1993, ss. 3-8). Halkla ilişkiler kavramı adına yapılan tanımları göz önüne alırsak şu maddeler ortaya çıkmaktadır:

- Halkla ilişkiler bir yönetim fonksiyonudur.
- Halka tesir etme ve onu manipülasyon aşamasıdır.
- Düzenli, planlı ve çift yönlü bir çalışmadır.
- Kurum veya kuruluşun halkla birleşmesidir.
- Kurum veya kuruluşun ait imajın oluşması ve gelişmesidir (Karadeniz, 2009, s. 10).

Halk kelimesi aynı ülkede bulunan ve ortak amaçları için birbirine bağlı bireylerin hepsi olarak tanımlanır. Halkla ilişkiler, bir örgütün halkla birlik olma aşamasında harcadığı çabalar olarak da tanımlanır (Sabuncuoğlu, 2001, s. 3-4). Halkla ilişkiler sözcüğüne ilişkin çok fazla tanım bulunduğu görülmektedir. Halkla ilişkiler iletişim yönetimine dair bir faaliyettir. Bazı uzmanların tanımına göre

halkla ilişkiler, bir kurum veya kuruluşla hedef kitle arasındaki iletişim olarak tanımlanmıştır. Çift yönlü iletişim kuran ve bu iletişimin haberleşmeye dayanması sürecidir (Yağmurlu, 2010, s. 63). “Uluslararası Halkla İlişkiler Birliği” (IPRA) ise özel veya kamu kuruluşlarının, bağlantıda olduğu kişilerin telakki, ilgi ve desteğini almak için devamlı olarak yaptığı çalışma olarak tanımlanır. Karşılıklı iletişime dayalı olup kamuoyunu etkilemeye yöneliktir (Sabuncuoğlu, 2008, s. 3-4).

Kurumlar açısından halkla ilişkiler tanımına bakacak olursak: iletişim halinde bulunduğu şahıs ve kurumlarla iki taraflı, gerçek, güvenilir münasebetler oluşturmak, bu münasebetleri artırmak ve toplum nezdinde pozitif imaj oluşturmak ve halkla bütünleşmektir (Özbükerci, 2015, s. 8). Geniş bir pencereden bakıldığında toplumla ilişkiler, kurumların duyarlı olduğu çevreyi bilerek ve kendisini bu çevreye tanıtmayı maksadıyla programlı, planlı bir şekilde iki taraflı olarak uygulanmasıdır (Sabuncuoğlu, 2001, s. 3-4). Halkla ilişkiler, bir firmanın ya da özel veya kamu kurum ve kuruluşun irtibat içinde olan kişilerin düşünce, samimiyet ve dayanaklarını kazanmak ve bunu devam ettirmek için yaptığı devamlı ve organizasyon el bir görevdir (Çağlar ve Yılmaz, 2007, s. 4). Halkla ilişkiler, kurumlar ile alakadar çevreleri arasındaki iletişimi, anlaşmayı ve işbirliğini sağlayan bir idare işlevidir. Bu işlev yönetimin bilgilendirilmesi, yönetimin halka karşı sorumluluklarının belirlenmesi ve ortaya çıkan değişimler konusunda yönetimin uyarılması görevlerini kapsamaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2011, s. 4). Yönetimin sürdürdüğü yöntemin topluma tesahup edilmesi, görevlilerin her zaman ve tam olarak toplumun bilgilendirilmesi ve bunun yanında halkında yönetim hakkında düşüncelerini, istek ve önerilerini sunması, halkın yönetimle işbirliği sağlaması fonksiyonudur (Yatkın ve Yatkın, 2010, s. 9-10).

Halkla ilişkilerin meydana gelme sebebi toplumu, kamuoyunu herhangi bir konuda etkilemek, ilgilenilen konuda halkın desteğini, güvenini kazanabilmektir. Yani asıl amaç hedef kitleyi etkilemekle birlikte güvende sağlamaktır (Güven, 2013, s. 18-20). Hedef kitle ile “iletişim yollarını açık tutan, şeffaf, sorumluluk bilinciyle hareket eden kurumlar” iyi bir ortam hazırlayarak varlıklarını sürdürürler (Taşçatan, 2012, s. 10). L’Etang halkla ilişkileri rolünü iki taraflı güvenilirlik, devlet güveni, doğru davranış, saygı ve karşılıklı anlayış kazanmayı başarmak için tutarlı, dürüstçe ve aralıksız iletişim kurma yöntemiyle sosyal çevre ile grubun uyum sağlaması olarak tanımlanmıştır (Güven, 2013, s. 18-19).

Halkla ilişkiler faaliyetlerinin genel amaçları gelecekteki eğilimleri çözümlenmek, ortaya çıkacak olan sonuçları öngörmek, “hedef kitlenin umutları konusunda çalışma yapmak,” “eylemsel öneriler hazırlamak,” eksiksiz ve doğru bilgiye dayanan karşılıklı iletişimi ve saygıyı sağlamak, sorumlulukları bilmek, özel ve kamu çıkarları arasındaki uyumu sağlamak, uzun dönemde karlılığı sağlamak gibi sıralanabilir (Aktaran: Taşçatan, 2012, s. 10). Başka bir ifadeyle halkla ilişkilerin amacı; kurum ile diğer çeşitli iç ve dış paydaşlar arasında uyumlu bir zemin sağlamaktır. Halkla ilişkiler sayesinde örgütün diğer örgütlerle ilişkilerinin geliştirilmesi, güzel bir ortam oluşturulması durumunda iş verimi artar (Tortop, 1998, s. 9-10). Halkla ilişkilerin asıl maksadı, kuruluşlar hakkında kamuoyuna pozitif imaj oluşturmak, kuruluşların kıymetini arttırmak ve güven sağlamaktır. Bu maksadın gerçekleşmesi için iyi bir faaliyet sağlanması ve uzun bir dönemi kapsaması gerekmektedir (Aktaran: Erdoğan, 2015, s. 17). Halkla ilişkilerin izlediği yöntem hakkında halkı aydınlatmak ve bu yönetime bireyler tarafından alınılmasını sağlamak, bireyin yönetimle olan ilişkilerini kolaylaştırmak, yöntemlerin doğru olmasını sağlamak için toplumdaki bilgi almak alınan bu bilgiyi değerlendirmek, kişilerin yasalara uymasını sağlamak, toplumun öneri, istek ve şikâyetlerinden faydalanarak yönetim ile çalışanlar arasında güzel bir iletişim sağlamaktır. Kısaca hedef kitlenin kazanılmasını sağlamaktır. Çift yönlü iletişime dayanan halkla ilişkilerde iletişimin başarılı olması için hedef kitlenin niteliklerinin bilinmesi gereklidir (Yatkın ve Yatkın, 2010, s. 11).

Halkla ilişkiler çalışmaları, günümüzde her modern ve demokratik devletin yapması gereken görevlerden biridir. Bu görevi yerine getirmesi için kamu idareleri, özel teknik ve bürolar aracılığıyla sürekli kamuoyunu denetlerler. Halkın ihtiyaçlarına cevap vererek halkın güvensizlik duygusunu ortadan kaldırırlar (Tortop, 1998, s. 10-11). Halkla ilişkilerin başarısı kamu yönetiminin başarısına bağlıdır. İyi bir kamu yönetimi iyi bir halkla ilişkiler demektir (Karaman, 2006, s. 95). Kamu yönetiminde halkla ilişkilerin amaçlarına değinecek olursak;

- Halkın yönetimle olan ilişkilerini kolaylaştırmak,
- Halktan bilgi alarak doğru kararlar vermek,
- Halkın şikâyetlerinden faydalanarak yasalardaki noksanlıkları gidermek (Summak, 2001: 10).
- Her birey için, kendi yeteneklerine uygun sürekli bir iş imkânı sağlamak

- Sadece mülk sahiplerinin ihtiyaçlarına değil işçilerinde ihtiyaçlarına cevap vermek (Tortop, 1998: 11).

3. KAMU DİPLOMASİSİ, ARAÇLARI VE AKTÖRLERİ

Uluslararası ihtilafları ve anlaşmazlıkları çözüme kavuşturabilmenin başlıca iki yolu vardır. Bunlardan biri savaş, diğeri ise diplomasi. İhtilafları ve anlaşmazlıkları güç yoluyla çözmek savaş yönteminin kullanılmasını gerektirir. Bu anlaşmazlıkların barışçı usullerle çözülmesi ise diplomasi yönteminin kullanılmasıyla gerçekleşir (Demir, 2015, s. 4). Yani diplomasi, milletlerarası sorunların belirlenmesi ve savaş dışında metotlar ile uygun bir şekilde hedeflenen amacı gerçekleştirmeyi ifade etmektedir. Diplomasi barışı amaçlaması ve devletlere maliyetinin savaş yöntemine göre daha az olması nedeniyle milletlerarası alanda sıkça kullanılan metotlardır (Arslan, 2014, s. 24). Devlet açısından bakılacak olursa; diplomasi devlet politikalarına öneride bulunmak ve dış politikayı yürütmekle ilgilidir. Bu da devletin dar ya da geniş çıkarları doğrultusunda, diğer devletlerle yazışma, konuşma, fikir alışverişleri, ziyaretler ve buna bağlı diğer aktiviteler kullanılarak devlet faaliyetlerini yürütmek, korumak anlamına gelmektedir (Ceyhan, 2016, s. 41-42).

Kamu diplomasisinin tarihine değinecek olursak ABD’de birinci dünya savaşı esnasında başladığı biliniyor olsa da kökleri daha eski zamanlara dayanmaktadır (Günek, 2011, s. 26). Birinci Dünya Savaşı kamu diplomasisi faaliyetlerinin dönüm noktası olmuştur. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ise kamu diplomasisi yalnızca komünizm ile yönetilen halklara yönelik olarak uygulanmamıştır. Totaliter ülkeleri demokratik yönetim anlayışıyla buluşturmak için çeşitli programlar gündeme getirilmiştir (Başar, 2011, s. 8-9).

Mark Leonard yazmış olduğu kitabında kamu diplomasisinin amacına kısaca değinmiştir. Kamu diplomasisinin ana amacını kamuoyu ve hükümet arasında köklü ilişkiler kurmak olarak belirtmiştir. Diğer ülkelerin ihtiyaçlarını, tarihlerini, bireyleri anlamak; fikirlerini paylaşmak, olumsuz düşünceleri ortadan kaldırmak, ortak düşünceler bulmak gibi konularda kamu diplomasisinin amaçları arasında yer almaktadır. Kamu diplomasisi uygulamaları günümüzde yalnızca dış politika için bir amaç olmaktan çıkmış iç politik süreçlerde de kullanılmaya başlamıştır (Günek, 2011, s. 28). 21. yy. kamu diplomasisi, birçok disiplinden etkilenmesinin sonucunda hem amaç hem de araçlar bakımından oldukça geniş bir içeriğe kavuşmuştur. Küreselleşmenin etkisiyle iletişim ve teknoloji alanında yaşanmış olan gelişmeler ve yenilikler ile bu diplomasi ana temelinde yer alan kamuoyu oluşturma ve bu kamuoyunu yönlendirme amacına yönelik faaliyetler kolaylaşmış ve kamu diplomasisi faaliyetlerinin minimum seviyeye inmiştir (Gök, 2016, s. 68).

Müphemiyetlerin ve risklerin çoğaldığı bundan dolayı rekabetin arttığı, pazara yeni uluslararası kişi ve kurumların çıktığı çağımızda, yeni bir uluslararası ortamda kamu diplomasisi doğmuştur. Bu zamanda soğuk savaş döneminin veya tek merkezli dünya düzeninin araç ve yöntemleriyle ilerlemek ve netice almak büyük oranda imkânsız hale gelmişti. Yeni Dünya Düzeni, kendine has kurallar, şartlar, araçlar ve metotlar da ortaya çıkardı. Soğuk Savaş Dönemi’nin askeri üstünlük siyaseti, dönemimizde yerini yumuşak güç siyasetinin faaliyetine bırakmaya başladı. Artık yayılmacı yöntem değil, ikna yöntemi ön plana çıktı. Uluslararası siyaset kadar, toplumlar arasında devlet diplomasisi kuruluşların gücü ile gerçekleştirilen iletişim, etkileşim, dolayısıyla milletten millete diplomasi de önem arz etmeye başladı. Böyle bir durumda Kamu Diplomasisi Enstitüsü; Türkiye’nin yeni devletlerarası platforma intibak sağlamasını, stratejik ve uluslararası hedeflerine erişmek için lazım olan araç ve yöntemleri kullanmasını, kendisiyle ilgili düşünceleri yönetmesini ve kendisini doğru ifadeler ve mesajlarla tanıtmayı sağlamayı hedeflemektedir (Türk Asya Stratejik Araştırma Merkezi [Tasam], 2010).

Kamu diplomasisindeki aktörler ilk zamanlarda sadece hükümetten oluşmakla birlikte, zamanla özel sektör, grupları, bireyleri de içine almaktadır. Geleneksel diplomaside araçlar hükümet ya da devlet kaynaklı iken 21. yy. diplomasisinde araçlar salt devletin tekelinden çıkmıştır (Yılmaz, 2014, s. 73). Kamu diplomasisinin ulusal marka, halkla ilişkiler ve pazarlama alanında göstermiş olduğu uygulamalar milletlerin uluslararası tanıtımına çok büyük katkı sunmaktadır. Kamu diplomasisi bu uygulamaları, aktörleri ve araçları aracılığıyla gerçekleştirmekte ve belirlenmiş ölçüt etrafında farklı milletleri etkilemektedir. Kamu diplomasisinin aktörlerine hükümete ek olarak uluslararası ticari kuruluşlar, eğitim kurumları, medya ve STK’lar sayılabilir. Bu açıklamalar doğrultusunda sonuç olarak, bir ülkenin tanıtımına katkıda bulunan her şey kamu diplomasisinin aktörü sayılırken bu aşamada mesajların aktarıldığı organları oluşturan yapılar ise araçlarını oluşturmaktadır (Dinçer, 2016, s. 43- 47).

4. KAMU DİPLOMASİSİ ve HALKLA İLİŞKİLER İLİŞKİSİ

Hükümet yönetiminin varlığını sürdürdüğü her yerde ve her zamanda, halkla ilişkileri hep var olmuştur. Kamu diplomasisi ve halkla ilişkiler arasında hem tarihsel uygulamalar hem de kurumsal çerçeve açısından pek çok ortak nokta bulunmaktadır. Halkla ilişkiler uygulamaları devlet iletişim yönetimi için de kullanılabilir. Tarihsel açıdan ve örgütsel alandan bakıldığında kamu diplomasi ile halkla ilişkiler birçok ortak noktası vardır. Kamu örgütlerinin nihai amacı vatandaşa hizmet götürmektir. Bu noktada kamu örgütlerinin başarılı olabilmesinin yegâne yolu alacağı kararlarda halkın çıkarlarını gözetmektir. Kamu hizmetinin gerçekten de kamu yararı taşıyıp taşımayacağı vatandaşı ilgilendiren kararlarda vatandaşın fikirlerine danışılması hatta karar verme sürecine halkın dâhil edilmesi gerekmektedir. Çünkü demokratik katılım süreçlerinde halkın katılımı ve kararları oldukça önemlidir. Doğru işleyen demokratik yönetim yönetimlerle halkın basın yayın organlarıyla da bilgilendirilmesi gerekir (Yaman, 2010). Kamu diplomasisi, farklı ülkelerdeki yurttaşların ilgi odağı olmayı uzun süreli olarak elde etmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda ülkenin sahip olduğu kültür ve davranış kalıplarının anlamlı olabilmesi için halkla ilişkiler teknik ve yöntemlerinden faydalanılması gerekmektedir. Kamu diplomasisinin uygun istenilen hedef kitleye erişiminin sağlanabilmesi için yabancı ülke vatandaşlarının algılarında olumlu imaj bırakılmalıdır. Bunun için ülkelerin kültürü, tarihi, sosyal davranış kalıplarının araştırılması önemlidir (Karagöz, 2016, s. 24).

4.1. Kamu Diplomasisinde Halkla İlişkiler Uygulamaları

Ülkemizde halkla ilişkilerin kamu yönetimi alanında örgütlenmesi şube müdürlüğü olarak başlamıştır. Vatandaşların istek ve taleplerinin artış göstermesi örgütlenmenin daha geniş kapsamlı olması düşüncesini gündeme getirmiştir. Halkla ilişkilerinin yönetimin bir fonksiyonu olarak düşünüldüğünde birlikte ele alınması ve örgütlenmesi gerekmektedir. Günümüzde kamu yönetimi geçmişe göre daha kapsamlı bir örgütlenmeye sahip olduğu teknoloji ile iletişim olanaklarını artırması beklenmektedir. Böylelikle kamu kurumları halkla ilişkilere daha fazla önem verebilecektir (Mert, 2016, s. 154). Kamu kurumları ile halk arasındaki iletişimsizliği çözümü kurumların ve halkın birbirini yeterince tanıyabilmesinde yatmaktadır. Öncelikle kamu yönetimleri hizmet götürdüğü vatandaşını tanımalıdır. Kamu yönetimleri ile halk arasındaki iletişimsizlik halkla ilişkiler çalışmalarının geliştirilmesine engel olmaktadır (Ünal, 2010: 64-65). Kamu yönetimleri talep ve isteklere cevap verebildikleri oranda mevcudiyetlerine devam ederler. Demokratik yönetimlerde vatandaşların görevleri sadece seçime katılmakla bitmemektedir. Kamu kurumlarında alınacak kararlara katılım, kararların sonuçlarından haberdar olma ve düşüncelerinin bildirilmesi ile vatandaşlık görevi devam etmektedir. Kamu diplomasisinde halkla ilişkiler, çift yönlü iletişimle kamu örgütlerinin toplumun genelinin isteğini gerçekleştirme, örgüt çevre entegrasyonunun oluşturulmasına yönelik dizgeli ve daimî bir uğraşı ifade eder (Çakmak ve Kilci, 2011, s. 238). Türkiye’de kamu diplomasisi faaliyetlerinin temeline, 13 Temmuz 2010’da yürürlüğe giren, Dışişleri Bakanlığı Yeni Teşkilat Kanunu’nu yer almaktadır. 2010 yılından günümüze Dışişleri Bakanlığı’nın kamu diplomasi uygulamalarında önemli görevler üstlenmişlerdir. Bu görevler:

- Enformasyon Genel Müdürlüğü
- Yurtdışı Tanıtım ve Kültürel İlişkiler Genel Müdürlüğü
- Diplomasi Akademisi Başkanlığı

Kamu diplomasisi uygulamalarının Dışişleri Bakanlığı’nın yetki ve sorumlulukları sınırları içinde sürekli bir şekilde gerçekleştirilmesine devam edilmekte olup, son zamanlarda anılan faaliyetlere hız verilmiş, bu kapsamda diğer araçlarla birlikte sosyal medya ve kurumsal internet sitelerinden de giderek artan bir şekilde faydalanmaya başlanmıştır (Bereket, 2017, s. 45-46).

Kamu Diplomasisi Panelleri ile yapılan kamu diplomasisi faaliyetleri farklı kesimlerin, üniversitelerin ve bilim adamlarının kamu diplomasisi ve Türk dış politikası alanında brifing almalarının sağlanarak yardım ve düşüncelerinin iletilmesini içeren izlencedir. Bu paneller aylık olarak ülkenin farklı illerinde üst düzey kamu yöneticilerinin de katılımıyla gerçekleştirilmektedir. Türk kültürünün gelişmesi, tanıtılması ve yayılması için 2008 yılından beri faaliyet gösteren Yunus Emre Enstitüsünün yurt dışında 30’den fazla şubesi bulunmaktadır (Purtaş, 2013, s. 9).

4.2. Kamu Diplomasisinde Halkla İlişkilerin Yeri ve Önemi

Demokrasilerin var olduğu toplumlarda kamu örgütlerinin imkânlarından ve hükümetten vatandaşlar yararlanmaktadırlar. Hükümetin ve kamu örgütlerinin asli görevi kamuoyunun isteklerini karşılamak ve

halka hizmet etmektir. Halkla ilişkilerin temel gayesi kurumların halkla ilişkilerinde anlaşmayı ve anlamayı temin etmek ve devamını sağlamaktır. Günümüzde zamanın daha değerli daha gelmesi ve teknolojik ilerlemenin sağlanması bu amacı yüz yüze ve doğrudan gerçekleştirilmesini güçleştirmektedir. Bu amacın gerçekleştirilmesi noktasında kitle iletişim araçlarından destek alınması da oldukça önemlidir (Çakmak ve Kilci, 2011, s. 240). Halkla ilişkilerin bir meslek olarak icra edilmesi günümüzde en etkin mesleklerden biri olarak görülmektedir. Çünkü halkla ilişkiler sosyal hayatın alanlarının büyük bir kısmında kendisine yer edinmiş örgütlerin toplumsal ruhuna yön veren disiplinlerden birisidir. Kâr amacı içersin veya içermesin günümüzde önem kazanan en önemli etkinliklerden birisi halkla ilişkilerdir. Rekabetin her alanda olduğu gibi ekonomide de artış göstermesi, uluslararası ilişkilerde görülen ilerleme, teknoloji ve iletişim imkanlarının yükselişi ile dünyada ticaretin daha hızlı ve kolay erişilebilir olmasıyla birlikte teknik ilerlemeler de halkla ilişkilerin yeni bir vizyon ve misyon üstlenerek gelişmesine neden olmuştur (Yıldırım, 2008).

Yaklaşık bir asırdır sosyal hayatın demokratik prensiplerine uygun olarak sistemleştirilme çabalarının olduğu bir dönemdeyiz. Demokratik prensipler ve pratikler toplumun bazı kesimlerinde artarak yerleşmekte ve yaygınlaşmaktadır (Yalçındağ, 1986, s. 136). Vatandaşlardan toplanan vergiler kamu gelirlerinin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Toplanan vergilerinin hangi yatırım alanlarına, kamu hizmetlerine ve harcamalarına ayrıldığını vatandaşların bilmek istemesi en doğal vatandaşlık haklarından birisidir. Vatandaşların kamu etkinlikleri üzerine bilgilendirilmesi, bugün demokratik düzenlerin tümünde doğal bir hak olarak bilinmektedir. Kamu yönetimlerinin halkın desteğinin devamını sağlaması açısından faaliyetlerini halka çeşitli yollardan ilan etmesi temel görevlerinden birisidir. Kamu yönetimleri ve siyasal iktidarın hedeflerini ulaşabilmesi için halkla ilişkilere önem gösterilmeli ve değer verilmelidir. Kamu örgütleri bilgi aktarırken kamuoyunun duygu, düşünce ve toplumsal eğilimleri hakkında araştırma da yapması gerekmektedir (Ünal, 2010, s. 55). Kamu kurumları, kamuoyuna bir hizmeti sunarken onlara karşı davranış biçimi halkla ilişkiler açısından önem arz etmektedir. Kamu örgütlerinin görünen yüzü olan kamu görevlilerinden halka karşı yansız, yasal çerçevede, iş ve görev odaklı, kamu hizmeti ve yararını göz önünde tutan, halkın negatif fikirlere yönelmesine engel olan bir hizmet anlayışı beklenilmektedir (Bozdağ, 2004). Vatandaşın yönetime katılma isteğinin ve etkinliğinin giderek arttığı ülkemizde kamu yönetiminde halkla ilişkiler faaliyetlerine, karşılıklı etkileşime karşı ilgi giderek artmaktadır (Çağlar, 2011). Kamu kurumları, halk üzerinde pozitif bir izlenim bırakmalı, halkın güven ve desteğini kazanmalıdır. Olumlu izlenim bırakmak için kurumlar, her şeyden önce kendi çıkarları doğrultusunda halka dönük olarak etkin bir şekilde hizmeti sunmalıdır (Bozdağ, 2004).

Yönetimin elinde bulunan olanakların ve teçhizatın çoğalması halkın kamu kurumları karşısında haklarını savunmasına ve yönetimin hukuka ve ihtiyaçlara uygun davranmasının önünü açmaktadır (Mert, 2016, s. 141). Kamu diplomasisine olan ilginin artması, örgütsel olarak daha karmaşık bir hal alması kamuoyu denetlemesinin elzem bir hal almasını desteklemektedir. Yönetim de halkın söz sahibi olması denetimin daha aktif yapılacağına göstergesidir (Bozdağ, 2010). Halkla ilişkiler bilgilendirme çalışmalarına gereksinimi olan kamu örgütlerinin bazı bilgilendirme araçlarına ve yöntemlerine ihtiyacı vardır. Halkla ilişkilerde önemi tartışılmaz olan basın temsilcileri ve örgütleriyle iyi ilişkiler oluşturmakta oldukça önemlidir (Canöz, 2008, s. 143). Halkla ilişkiler kamu yönetimiyle halk arasında bir köprü vazifesini görmektedir. Yönetilenlerle yönetenler arasındaki engellerin aşılması, bunu gerçekleştirirken dengeyi kurulması önemlidir (Ünal, 2010, s. 58- 59).

Hükümetlerin hesap verilebilir ve şeffaf bir yönetim olgusu oluşturması ve beraberinde halkın yönetime katılması olgusu 1960'lı yıllardan sonra gelişmeye başlamıştır. Yönetim ve halk bu uygulamalarla birbirine daha çok yaklaşmaktadır. Öte yandan hükümet faaliyetleri halk tarafından yakından takip edilmektedir. Halkla ilişkiler sisteminin iyi çalışması bir noktada halkın denetimi sağlamasında da rol oynamaktadır. Denetimin etkin ve etkili yapılması yönetimin yanlış uygulamalarının önüne geçmektedir (Bozdağ, 2010).

Yönetimin tarihi boyunca gerek özel sektör gerekse de kamu sektörü birçok evrim geçirmiştir. Geleneksel kamu yönetimi, bürokratik ve hiyerarşik yapıdan yeni kamu hizmetine doğru bir değişim haritasında birçok aşama kaydetmiş hatta günümüzde dijital kamu yönetiminin tartışılmaya başlandığı bir aşamaya gelmiştir. Bu süreçte vatandaş olgusu kimi zaman yerini müşteri olgusuna dahi bırakmış bu noktada vatandaşların demokratik hak ve yükümlülükleri de bir evrim geçirmiştir. Ünal (2010, s. 60-61)'e göre kamu örgütleri ile vatandaşlar arasındaki kaynaşmayı sağlamanın birtakım unsurları bulunmaktadır:

- Halkın kamu örgütlerinin vermiş olduğu kararlar ilgilenmeleri,
- Kamu örgütlerinin vatandaşların gereksinimlerini öğrenmesi,
- Vatandaşların bilgilendirilmesi ve bilgi ağının oluşturulması,
- Vatandaşları kendisine dayanak algılanmasının sağlanması.

4.3. Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Halkla ilişkiler faaliyetlerinin kendine özgün sorunlarını açıklayabilmek için iki problemin ifade edilmesi gerekmektedir. İlki kamuoyunun kamu yönetimlerinden beklentileri ikincisi ise yönetimin bu beklentileri yanıtlaması için örgütlenme ve çalışma biçimidir. Bu iki problemin çözümü halkla ilişkilerinin nasıl ve ne oranda yürütüldüğünü, çözüm için hangi yollara başvurulduğunu ortaya çıkaracaktır (Kazancı, 1980, s. 80). Halkla ilişkiler uygulamalarının düzenli bir şekilde işlemesi bireye hizmetin daha etkin ve verimli götürülmesini sağlar. Kamuoyunun yönetime katılmasıyla, alınan kararların uygulamaya geçirilmesinde halkın desteği elde edilmiş olur. Ülkemizin yönetim kültüründe kamu yöneticileri bilgiyi paylaşma eğiliminde değildir. Bu kültürün değişmesi yapılan bilgi edinme haklarını düzenleyen mevzuat çalışmalarıyla aşmaya çalışılmış, daha şeffaf ve katılımcı, bilgi paylaşımının ön planda olduğu bir yönetim kültürüne geçiş çalışmaları hız kazanmıştır. Bu çalışmaların hızlanması halkın kamu kuruluşları çalışmalarından bilgi sahibi olmasının da önünü açmaktadır (Çakmak ve Kilci, 2011, s. 242). Halkın yönetime sadece seçimden seçime değil, seçim aralarında da farklı yöntemlerden faydalanarak katılması sağlanmalıdır. Halkla ilişkilerin etkinliği ve başarısı devlet ile halk arasında ortak anlayışın sağlanması bilgilerin somut olmasına ve devletin anlatmak istediklerinin devletin söylemek istediği biçimde anlaşılmasına bağlıdır. Bu da etkin bir halkla ilişkiler çalışmasına bağlıdır. Günümüzde bütün bunlar bilinmekle birlikte hala kamu kurumları ile halk arasında birçok sorun güncelliğini korumaktadır. Bu sorunun çözüme kavuşturulabilmesi için çoğu zaman masa başında bürokratlar tarafında bazı kararlar alınmıştır ama bunlar uygulamaya yansımamıştır. Buna verilebilecek en büyük örnek kalkınma planlarıdır (Göküş, 1993, s. 75-76).

4.3.1. Sorunlar

Kamu diplomasisi bağlamında kamu da halkla ilişkilerin karşılaştığı birtakım sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunlar aşağıda maddeler halinde ifade edilmektedir.

- *Örgütlenme Sorunu:* Halkla ilişkiler biriminin örgütlenme açısından birtakım sorunlar yaşamaktadır. Halkla ilişkiler birimi kamu idarelerinde kendisine yeterince yer bulamamaktadır. Bu yüzden araştırma, planlama ve değerlendirme süreçlerine uygun bir yapı yer almamaktadır. Halkla ilişkiler birimi kuruluşun öteki birimleri ile sıkı bir işbirliği yapabileceği konumda olmalıdır (Çakmak ve Kilci, 2011, s. 248).
- *Uzman Personel Eksikliği:* Kamu kuruluşlarında halkla ilişkiler alanında uzman personel eksikliği ciddi bir biçimde hissedilmektedir. Gerek merkezi gerek taşra atamalarında nitelikli personel kriterlerinin karşılanması beklenmektedir (Bozdağ, 2004).
- *Online Tanıtım Sorunu:* Halkla ilişkiler örgütsel yapılanmalarına, bilgilerine, duyuru ve tanıtımlarına teknolojik koşulların getirdiği değişiklikleri de göz önüne alarak, elektronik ortamlarda, sosyal medya ve mecralarda yer almak zorundadır. Özetle teknoloji ile örgütler barışık olmalı ve imkânlarından faydalanmalıdır. İnteraktif ve intranet işlemleri, elektronik reklamlar, tanıtımlar, gazete ve dergiler oluşturulmalıdır
- *Bütçe Sorunu:* Yukarıda ifade ettiğimiz sorunların da çözümlerinden birisi bütçedir. İletişim araçlarının artırılması ve uygulamaya konulması için halkla ilişkilere yeterli bütçe ayrılması gerekmektedir. Halkla ilişkilerin kamu örgütlerinde öneminin anlaşılması ve bürokratik tutuculuğun var olması göz ardı edilmesine sebep olmaktadır (Ünal, 2010, s. 68).

4.3.2. Çözüm Önerileri

Kamu yönetimleri vatandaşa hizmet ederken halkla ilişkiler uygulamalarını ve basını bir aracı olarak görmeli ve bunun içinde birtakım ilkeleri benimsemesi gerekmektedir. Bu ilkeler:

- Kamu örgütleri ve yöneticileri faaliyetlerinde vatandaşların itimatını, değerini, ilgisini ve desteklerini almaları gerekmektedir
- Kamu örgütleri ve yöneticileri vatandaşların desteğini alırken katılımcı, saydam ve vatandaş odaklı olmalıdır

- Kamu örgütleri vatandaşa karşı bilgi edinme kanallarını açık tutmalıdır, vatandaşlara bilgi edinme hakkı tanınmalıdır.
- Kamuoyunun takip edilmesine ihtimam gösterilmelidir
- Kamu örgütlerinin çalışmalarında objektif ve yansız olunmalıdır (Bozdağ, 2004).

Kamu örgütlerinde halkla ilişkiler uygulamalarını uyum ve koordinasyon odaklı ilerletmek amacıyla Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığına bağlı halkla ilişkiler birimi kurulmuştur. Günümüzde halkla ilişkiler ve kamu diplomasisi ile ilgili en üst örgütlenmeleri Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı bünyesinde görmekteyiz.

5. SONUÇ

Günümüzde gelişen teknoloji ve ilerleme karşısında gerek kamu yönetimi gerekse halkla ilişkilerde kendisini sürekli yenilemek durumunda kalmıştır. Özel sektör kamu sektörüne göre halkla ilişkiler alanında daha ileri konumdadır. Kamu diplomasisinin tek taraflı bakışı kurumların yapılanmasında gerekli mevzuat altyapısının oluşturulmaması gibi sebepler kamu sektörünün geride kalmasına neden olmuştur. Günümüzde yönetilen halk artık yönetimde hak talep etmekte denetim yapmak ve iletişim teknolojilerinden faydalanarak bu talebini gerçekleştirmek istemektedir. Katı bürokrasi ve hiyerarşik ilişkilerden rahatsız olan vatandaşlar daha hızlı kamu hizmeti talep etmektedir. Siyasal iktidarlar daha hızlı kamu hizmeti için denetim mekanizmalarını artırmalıdır. Bu denetim mekanizmalarından birisi de yönetimle köprü vazifesi oluşturan halkla ilişkilerdir. Halkla ilişkiler etkinlikleri yönetilene doğru bilgi akışını kolaylaştırır. Halkı doğru bilgiye doğru kanaldan ulaşması yönetimin de işini kolaylaştırır. Kamu örgütlerinin taşra teşkilatında yer alan halkla ilişkiler birimine hizmette yerellik ilkesi gereğince merkez teşkilatına göre daha fazla iş ve sorumluluk düşmektedir. Bu yüzden taşra teşkilatına uzman personel seçimine dikkat edilmelidir. Günümüzde taşra teşkilatlanmalarında herhangi bir prosedüre bağlı olmadan birim yöneticisini temel alan bir halkla ilişkiler çalışmaları yürütülmektedir. Kamu örgütleri ve yöneticileri halkta olumlu intiba oluşturmak için her şeyden önce vatandaşa yönelik dinamik bir şekilde hizmet aktarmalıdır. Kamu yönetimleri ve yöneticileri amaçlarını ulaşabilmek için halkla ilişkilere daha çok önem vermelidir. Bunun için yönetim faaliyetleri hakkında topluma bilgi sunmalı ve toplumun duygu, düşünce, fikir ve eğilimleri hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Yönetimler, halkın hizmetinde oldukları fikrinden hareketle, kamuoyuna ucuz, etkin ve verimli hizmetler götürdüğü takdirde, toplum üzerinde olumlu imaj yaratacak, halkın güven ve desteğini kazanacaktır.

KAYNAKÇA

- ARSLAN, Y. (2014). *ABD ve İngiltere’de Kamu Diplomasisi Uygulamalarının Karşılaştırmalı Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- BALTA PELTEKOĞLU, F. (1993). *Halkla İlişkiler Giriş*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Matbaası
- BAŞAR, H. (2011). *Türkiye’nin Kamu Diplomasisi: Bir Örnek Çalışma TRT*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- BEREKET, Ö. (2017). *Dijital Çağ’da Kamu Diplomasisinin Yapısı ve Uygulanması: ABD ve Türkiye Karşılaştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- BOZDAĞ, İ. (2004). Türkiye’de Kamu Kuruluşlarında Halkla İlişkiler. http://www.halklailiskiler.com.tr/Turkiye_de_Kamu_Kuruluslarinda_Halkla_Iliskiler.php, Erişim Tarihi: 10.04.2017.
- BOZDAĞ, İ. (2010). Türkiye’de Kamu Kuruluşlarında Halkla İlişkiler. <http://www.genelbilge.com/turkiye-de-kamu-kuruluslarinda-halkla-iliskiler.html/>, Erişim Tarihi: 10.04.2017.
- BÜLBÜL, R. (2004). *Halkla İlişkiler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- CANÖZ, K. (2008). Kamuda Halkla İlişkilerin Yeni Yüzü: Bilgi Edinme Yasası. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 5(3), 142-152.
- CEYHAN, A. İ. (2016). *Siyasal İletişimde Kamu Diplomasisi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ÇAĞLAR, N. G. ve YILMAZ, B. (2007). Üniversite Kütüphanelerinde Halkla İlişkiler ve Başkent Üniversitesi Kütüphanesi. *Bilgi Dünyası Dergisi*, 8(1), 1-29.

- ÇAĞLAR, O. (2011). Dış Halkla İlişkiler Ortam ve Araçları. <http://notoku.com/dis-halkla-iliskiler-ortam-ve-araclari/>, Erişim Tarihi: 13.01.2017.
- ÇAKMAK, F. A. ve KİLCİ, S. (2011). Kamu Yönetiminde Halkla İlişkilerin Yeri ve Önemi. *İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 11(4). 219-270.
- DEMİR, V. (2015). Kamu Diplomasisi ve Türkiye'nin Komşu Ülkelerle İlişkilerine Katkısı. <http://www.siyasaliletisim.org/pdf/kamudiplomasisiveturkiyeninkomsulari.pdf> Katkısı, Erişim Tarihi: 11.04.2017.
- DİNÇER, M. (2016). *Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi Enstitüsü'nün Faaliyetleri ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımına Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ERDOĞAN, R. (2015). *Sağlık Kuruluşlarında Halkla İlişkiler: Hastane Tercihinde Halkla İlişkilerin Rolü Üzerine Bir Saha Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- GÖK, Y. (2016). *Türkiye'nin Gençlik ve Spor Alanındaki Kamu Diplomasisi Etkinliği*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- GÖKÜŞ, M. (1993). *Kamu Kurumlarında Halkla İlişkilerin Yeri ve Önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- GÜNEK, A. (2011). *Ortadoğu Basını Örneğinde Türk Dış Politikasında Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç Söylemi*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- GÜVEN, G. S. (2013). *Halkla İlişkilerde Meslekleşme Olgusu: Kamu ve Özel Sektör Karşılaştırmalı Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- KARADENİZ, M. (2009). Pazarlama Yönetiminde Halkla İlişkilerde Kullanılan Kavram ve Tanımlar. *Deniz Bilimleri ve Mühendisliği Dergisi*, 5(1), 1-16.
- KARAGÖZ, S. (2016). *Stratejik İletişim Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi ve Medyanın Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- KARAMAN, Ö. (2006). *Türkiye'de Devlet-Vatandaş İletişiminde Kamu Kurumlarınca Yürütülen Halkla İlişkiler Faaliyetlerinin Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- KAZANCI, M. (1980). *Halkla İlişkiler*. Ankara: S.b.f. Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi.
- KÖKSOY, E. (2013). *Halkla İlişkiler Bağlamında Kamu Diplomasisi Yönetimi [Türkiye'nin Kamu Diplomasisindeki Yetkinlik İncelemesi]*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- KURTULUŞ, B. (2014). *21. Yüzyılda Değişen Kamu Diplomasisi Anlayışının Türk Dış Politikasına Yansımaları*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2011). Halkla İlişkilerde Sözlü Araçlar. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Halkla%20İlişkilerde%20Sözlü%20Araçlar.pdf, Erişim Tarihi: 13.01.2017.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2011). Halkla İlişkilerde Yazılı Araçlar. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Halkla%20İlişkilerde%20Yazılı%20Araçlar.pdf, Erişim Tarihi: 13.01.2017.
- MERT, Y. L. (2016). Kamu Kurumlarının Halkla İlişkiler Bölümlerinde Örgütlenme Sorunları Ve Çözüm Önerileri. *Erciyes İletişim Dergisi*, 4(4). 136-154.
- ÖZBÜKERÇİ, İ. (2015). *Halkla İlişkiler Meslek Örgütleri Açısından Sanal Ortamda Halkla İlişkiler Yönetimi: Halkla İlişkiler Dernekleri Web Siteleri Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- PURTAŞ, F. (2013). Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi. *Akademik Bakış Dergisi*, 7 (13). 1-14.
- SABUNCUOĞLU, Z. (2001). *İşletmelerde Halkla İlişkiler*. Bursa: Ezgi

- SABUNCUOĞLU, Z. (2008). *İşletmelerde Halkla İlişkiler*. Bursa: Alfa Akademi Basım Yayım Dağ. Ltd. Şti.
- SUMMAK, M. E. (2001). *Kamu ve Özel Sektörde Halkla İlişkiler*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- TASAM (Türk Asya Stratejik Araştırma Merkezi). (2010). Neden Kamu Diplomasisi. http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/1192/bolgemizde_bir_ilk_kamu_diplomasi_enstitusu_faaliyete_gecti%E2%80%A6, Erişim Tarihi: 10.4.2017.
- TAŞÇATAN, Ö. (2012). *Karşılaştırılmalı Bir Yaklaşımla Kamu Yönetimi ve Özel Sektörde Halkla İlişkiler ve Etkileşimi*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- TORTOP, N. (1998). *Halkla İlişkiler*. Ankara: Yargı Kitap ve Yayınevi.
- ÜNAL, K. (2010). *Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliklerinin Yeri, Önemi ve Görevleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- YAĞMURLU, A. (2010). E- Halkla İlişkiler ve Bakanlık Uygulamaları. *Selçuk İletişim Dergisi*, 6 (2), 63-77.
- YALÇINDAĞ, S. (1986). Kamu Diplomasisinde Halkla İlişkiler. *Amme Dergisi*, 1(19). 132-156.
- YAMAN, E. (2010). Yönetim ve Halkla İlişkiler. <http://www.ekremyaman.com/2010/07/26/yonetim-ve-halkla-iliskiler/>, Erişim Tarihi: 10.04.2017.
- YATKIN, A. ve YATKIN, Ü. N. (2010). *Halkla İlişkiler ve İletişim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Tic. Ltd. Şti.
- YILDIRIM, S. (2008). Kurumlarda Halkla İlişkilerin Önemi. <http://www.kocaeliaydinlarocagi.org.tr/Yazi.aspx?ID=434>, Erişim Tarihi: 10.04.2017.
- YILMAZ, E. A. (2014). *Globalleşme Sürecinde Propaganda Bağlamında Uluslararası Aktörlerin Uyguladıkları Kamu Diplomasisi Yöntemleri: ABD Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- VİKİPEDİ (t.y.). Kamu Diplomasisi. https://tr.wikipedia.org/wiki/Kamu_diplomasisi, Erişim Tarihi: 10.04.2021.